

До спеціалізованої вченої ради
Д 11.170.02 в Державній установі
«Інститут економіко-правових
досліджень імені В. К. Макутова
Національної академії наук України»
01032, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 60

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

доктора юридичних наук, доцента

Клепикової Ольги Вікторівни

на дисертацію Деркач Елли Михайлівни

**«Правове регулювання господарської діяльності в сфері транспорту:
теоретичні та прикладні проблеми», подану на здобуття наукового
ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю
12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Динамічність ринкової економіки, реформаторський характер транспортної політики в Україні, а також актуальні тенденції євроінтеграції зумовлюють теоретичний інтерес до господарської діяльності в сфері транспорту. Вирішення цих завдань неможливе без регулюючого впливу держави, вдосконалення господарського законодавства. В Указі Президента України від 8 листопада 2019 р. № 837/2019 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави» передбачено запровадження додаткових механізмів для прискорення соціально-економічного розвитку України, зокрема вжиття заходів із реформування транспортної системи держави. Дослідження проблематики також спрямовано на впровадження положень Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. № 430-р.

Реформування галузі транспорту потребує сучасного наукового забезпечення, розробки системи відповідних орієнтирів, напрацювання нових юридичних понять і категорій, парадигм і концепцій. Вирішення питань щодо напрямів вдосконалення законодавства, що регулює перевезення, має на меті підсилення ролі транспорту в економіці, визначення заходів, спрямованих на входження національної транспортної системи до транспортних систем вищого рівня, забезпечення різноплановості видів транспортної діяльності, визначення правових підстав для розбудови та використання транспортної інфраструктури відповідно до сучасних тенденцій розвитку цього інституту.

Незважаючи на науковий доробок у сфері правового регулювання транспортних відносин, невирішеними або дискусійними залишаються багато питань, які потребують подальшого дослідження, зокрема щодо визначення особливостей господарсько-правової відповідальності, предмету транспортних договорів, місця транспортного права в системі права, захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання в сфері транспорту тощо. У контексті актуальності теми дисертації знаковим є те, що тією чи іншою мірою теоретичні та прикладні аспекти правового регулювання транспортної діяльності стосуються інших фундаментальних проблем сучасного господарського права: детермінування інститутів господарського права, розширення кола прав та обов'язків суб'єктів господарювання, визначення способів захисту прав суб'єктів господарювання тощо.

Актуальність теми підтверджується також тим, що дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Донецького національного університету імені Василя Стуса МОН України за темами: «Розвиток правової системи України: стан та перспективи» (ДР № 0221U104996); «Правове забезпечення соціально-економічного розвитку: стан та перспективи» (ДР № 0118U003140).

Новизна результатів наукового дослідження полягає в тому, що дисертація є комплексним господарсько-правовим дослідженням, в якому на основі аналізу важливих проблем правового регулювання господарської діяльності в сфері транспорту обґрунтовано нові теоретико-правові положення щодо такої діяльності та концептуальні засади удосконалення її господарсько-правового регулювання в нових соціально-економічних умовах. В дисертації наведено концептуальне обґрунтування особливостей правового регулювання господарської діяльності в сфері транспорту. Дослідження спрямоване на вирішення важливих наукових і практичних проблем удосконалення правового регулювання транспортної діяльності в умовах євроінтеграції та формування новітньої практики застосування транспортного законодавства.

Мета дослідження, яка полягає у створенні науково обґрунтованої концепції регулювання транспортної діяльності, зумовила вирішення завдань дослідження, в тому числі: з'ясувати місце транспортного права в системі права України; здійснити класифікацію учасників господарських відносин у сфері транспорту та обґрунтувати пропозиції щодо удосконалення їхнього правового статусу; охарактеризувати господарську компетенцію суб'єктів організаційно-господарських відносин у сфері транспорту; обґрунтувати пропозиції щодо оптимізації організаційно-правових форм суб'єктів господарювання у сфері транспорту; проаналізувати та конкретизувати положення щодо господарсько-правової відповідальності суб'єктів господарювання в сфері транспорту; уточнити положення щодо захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання в сфері транспорту.

Аналіз змісту дисертаційної роботи, автореферату та наукових публікацій дає підстави для висновку, що поставлені завдання виконані на належному науковому рівні, з використанням широкого кола загальнонаукових і спеціально-юридичних методів наукового дослідження. Авторкою вдало використано методи абстрагування, історичний, системний метод абстрагування, аналізу і синтезу, формально-логічний, моделювання,

порівняльно-правовий, статистичний та інші загальнонаукові і спеціальні наукові методи.

Структура дисертації обумовлена поставленими завданнями та відповідає внутрішньому логічному зв'язку етапів дослідження, складається із вступу, чотирьох розділів, дванадцяти підрозділів, висновків, додатків. Всі розділи та підрозділи за своїм змістом є взаємопов'язаними, взаємоузгодженими, а також засвідчують, що авторці вдалося виконати поставлені завдання та досягти мети дослідження.

Наукові положення, які відображають новизну результатів дисертаційного дослідження, є загалом обґрунтованими і заслуговують на підтримку.

Серед важливих положень дисертації, які становлять її новизну та дозволяють стверджувати про завершеність праці і отримання нових науково обґрунтованих результатів, що в сукупності вирішують важливу наукову проблему, слід відзначити наступні.

Важливим теоретичним здобутком дисертантки є концепція удосконалення господарсько-правового регулювання транспортної діяльності, у якій визначено мету, завдання та основні перспективні напрями. Науковий та практичний інтерес до запропонованої концепції зумовлений необхідністю досягнення правової визначеності у питанні сутності транспортної діяльності як виду господарської діяльності, створенням правових умов для удосконалення системи суб'єктів господарювання у сфері транспорту, уточненням господарської компетенції цих суб'єктів та підвищення ефективності її реалізації, а також досягнення більш високого рівня договірного регулювання господарської діяльності в сфері транспорту. З огляду на це заслуговують на підтримку висновки дисертантки щодо необхідності забезпечення добросовісної конкуренції у сфері транспорту, узгодження інтересів держави, бізнесу і суспільства в розвитку транспортної системи на засадах публічно-приватного партнерства. Слушними є пропозиції щодо модернізації норм Господарського кодексу України з урахуванням

цифровізації перевізного процесу, розширення кола учасників господарської діяльності у сфері транспорту, господарських транспортних договорів; прийняття законів про мультимодальні перевезення, про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері транспорту, про річкові порти та інших нормативно-правових актів. Розробка зазначеної концепції збагачує теорію транспортного права важливими, практично-орієнтованими положеннями, зумовленими сучасними тенденціями розвитку транспортної системи України та підставами для вдосконалення транспортного законодавства України. Концепція є важливим кроком для самоутвердження теорії транспортного права та подальшої розробки його проблематики в межах науки господарського права.

Слід підтримати зусилля авторки щодо визначення та розробки змісту принципів транспортного права, які повною мірою відображають його специфіку і характеризують наукову новизну дисертації: принципу єдності транспортної системи; принципу узгодження інтересів держави, бізнесу і суспільства в розвитку транспортної системи на засадах публічно-приватного партнерства; принципу сталого розвитку транспорту.

Дисертанткою проведено ґрунтовний аналіз теорії господарських транспортних договорів. Визначено специфіку регулювання транспортних договірних відносин, яка дозволила зробити науково-обґрунтовані висновки щодо: домінування імперативної нормативної регламентації на монополізованих ринках перевезень з метою захисту слабкішої сторони договору – замовників транспортних послуг, із застосуванням типових договорів (у сфері залізничного, трубопроводного транспорту); обмеження принципу свободи договору у передбачених законом випадках з метою забезпечення публічних інтересів (для здійснення соціально значущих перевезень) із застосуванням державних контрактів; застосування примірних договорів (у конкурентних сферах перевезень); про доцільність визначення істотних умов для окремих видів транспортних договорів (договори транспортного експедирування, перевезення вантажів автомобільним

транспортном). Зокрема, оригінальним слід визнати бачення авторкою системи транспортних договорів шляхом розподілу на групи залежно від ролі, яку виконують такі договори: транспортні організаційні договори, спрямовані на організацію разових або систематичних перевезень вантажів; разові договори перевезення вантажів, укладення яких підтверджується складанням транспортної накладної (коносаменту), зокрема в електронній формі.

З огляду на предмет дослідження в роботі приділено значну увагу питанням детермінування транспортної діяльності. Сформульоване його тлумачення як господарської діяльності, що полягає у виконанні організаційних і технологічних операцій з переміщення продукції виробничо-технічного призначення та виробів народного споживання автомобільним, залізничним, повітряним, морським, внутрішнім водним та іншими видами транспорту, а також транспортування продукції трубопроводами, зокрема транспортно-експедиторська діяльність та інші пов'язані з перевезенням транспортні роботи та/або послуги, що виконуються на договірній основі або інших законних підставах. Слід також підтримати висновки щодо співвідношення таких категорій, як «транспортна діяльність» та «перевезення вантажів», з уточненням, що вони співвідносяться як ціле та частина, оскільки транспортна діяльність передбачає надання послуг з перевезення, транспортного експедирування, агентування, подачі та забирання вагонів, фрахтування, користування транспортною інфраструктурою та інших послуг та/або робіт, спрямованих на забезпечення перевезення вантажів.

Вагомий науковий внесок становить напрацювання дисертанткою теорії транспортного права, зокрема щодо поняття транспортного права та його предметної спеціалізації. Авторка надає власне обґрунтоване визначення транспортного права з конкретизацією, що це система правових норм, спрямованих на регулювання відносин, які виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності в сфері транспорту (зокрема, перевезення вантажів), з метою забезпечення потреб населення та

суспільного виробництва, з урахуванням соціально-економічних пріоритетів держави та міжнародних зобов'язань у цій сфері. В дисертації по-іншому, поряд з іншими науковими позиціями, представлена структура транспортного права. Авторка виокремлює загальну та особливу частини транспортного права, розкриваючи їх зміст.

Розглядаючи учасників господарських відносин в сфері транспорту, авторкою слушно зазначається про доцільність визначення додаткових критеріїв класифікації транспортних організацій, а саме: за функціональною ознакою; змістом діяльності; за співвідношенням обсягу транспортної діяльності і загального обсягу господарської діяльності; за ознакою залежності; за формою здійснення транспортної діяльності; за ознакою виду вантажів та/або транспортних засобів; обсягом транспортних послуг, що надаються.

Заслуговують на підтримку положення дисертації щодо доцільності розробки Національної моделі розвитку транспортної системи як стратегічного документу, що визначатиме основні засади державної політики у сфері транспорту на довгостроковий період (10 років), а також тактичного документу – Дорожньої карти розвитку єдиної транспортної системи України та її інтеграції в європейську транспортну систему (Майстер-план) для визначення тактичних завдань і заходів щодо реалізації цієї політики у сфері транспорту на середньостроковий період (5 років).

Цікавою і своєчасною, на наш погляд, є авторська позиція щодо оптимізації системи суб'єктів, які здійснюють організаційно-господарські повноваження у сфері транспорту. В дисертації обґрунтовано доцільність забезпечення функціонування органів, що здійснюють регуляторні повноваження щодо окремих видів транспорту, як державних агентств (Державне агентство залізничного транспорту, Державне агентство морського та річкового транспорту, Державне агентство повітряного транспорту, Державне агентство автомобільного транспорту); Державної інспекції з безпеки у сфері транспорту як єдиного для всіх видів транспорту органу, що

здійснює контрольно-наглядові повноваження у сфері транспорту; Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері транспорту як центрального органу державної виконавчої влади зі спеціальним статусом з метою державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, контролю за недискримінаційним доступом до транспортної інфраструктури тощо.

Слід звернути увагу на важливі теоретичні напрацювання з питання господарсько-правових санкцій, що застосовуються в сфері транспорту. Дисертанткою запропоновано уточнення їхніх видів та визначені: відшкодування фактичних збитків у разі втрати, пошкодження, псування, недостачі вантажу; штрафні санкції (у разі прострочення доставки вантажу та ін.); оперативно-господарські санкції, що застосовуються самостійно стороною транспортного господарського договору, права якої було порушено; адміністративно-господарські санкції, що застосовуються уповноваженим у сфері транспорту органом самостійно або за його ініціативою – судом, у разі порушення законодавства.

Ретельний аналіз нормативних актів, що регулюють залізничні вантажні перевезення, дозволив автору зробити висновок про те, що для відповідальності залізниці за порушення договірних зобов'язань під час перевезень притаманні певні особливості, які відрізняють її від загальної для всіх учасників господарських відносин моделі. Йдеться про одностороннє застосування принципу обмеженої відповідальності до перевізника на відміну від підвищеної відповідальності відправника, застосування за загальним правилом принципу вини перевізника у незбереженні вантажу, яка презумується, особливий механізм реалізації відповідальності перевізника, відсутність свободи сторін у зміні нормативних положень щодо відповідальності у договірному порядку з огляду на те, що у сфері залізничних перевезень діє формулярне право. Також заслуговує на підтримку висновок про те, що підставою для звільнення від відповідальності залізниці має бути не сам факт наявності зазначених обставин, а доведений правопорушником

(залізницею) причинний зв'язок цих обставин з правопорушенням.

Важливе значення для розвитку сучасного господарського права України мають положення дисертації щодо особливостей транспортних відносин. Заслугове на підтримку висновок дисертантки про те, що особливості транспортних відносин, обумовлені наявністю у таких відносинах організаційного, координаційного та майнового елементів, визначають специфіку методів їх правового регулювання, що полягає у: поєднанні диспозитивних та імперативних інструментів; пріоритетному значенні методу рівного підпорядкування всіх учасників господарських відносин у сфері транспорту правовому господарському порядку; обмеженні принципу свободи договору при укладенні публічних транспортних договорів, що передбачає обов'язкове укладання таких договорів для організацій транспорту загального користування, з метою захисту інтересів споживачів транспортних послуг; збереженні планування транспортної діяльності з метою раціонального використання транспортних засобів (зокрема, на залізничному транспорті); державному регулюванні тарифів на послуги суб'єктів природних монополій у сфері транспорту.

Заслуговують на увагу та високу позитивну оцінку також інші висновки і пропозиції, представлені в дисертації та авторефераті.

Дисертаційне дослідження містить теоретичні розробки і практичні пропозиції, які характеризуються єдністю змісту, новизною, свідчать про вагомий особистий внесок дисертантки в науку господарського права.

Обґрунтованість і достовірність результатів дослідження. Сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки і пропозиції є аргументованими, базуються на детальному аналізі законодавства, практики його застосування, наукової літератури за темою дослідження. Список використаних у дисертації джерел налічує 796 найменувань.

Дисертаційне дослідження є самостійною науковою працею дисертантки. Усі ідеї, сформульовані положення і висновки обґрунтовано на основі аналізу наукових публікацій як вітчизняних, так і іноземних авторів,

законодавства України, ЄС, вивчення судової практики щодо здійснення господарської діяльності в сфері транспорту. Особистий внесок у публікаціях, виконаних у співавторстві, вказано у списку праць, опублікованих за темою дисертації.

В дисертації проаналізовано законодавство іноземних країн, джерела міжнародного права та окремі положення *acquis communautaire*, а також використано матеріали, отримані під час проходження міжнародного наукового стажування в Міжнародному інституті інновацій «Science–Education–Development» (м. Варшава, Польща) на тему: «Recent Developments Law» (сертифікат від 30.11.2016 р., № 27); участі у міжнародному логістичному марафоні, що проводився PLASKE Academy 7–30 квітня 2020 р. (м. Одеса); участі у різних міжнародних транспортних форумах, а також онлайн курсів за темою: «Corporate & Commercial Law I: Contracts & Employment в Університеті Іллінойс (США, 2020 р.), «International Law in Action: A Guide Hague» у Лейденському університеті (Нідерланди, 2020 р.), «Introduction to» у Лондонському університеті (Велика Британія, 2021 р.).

Обґрунтованість сформульованих у дисертації висновків і пропозицій підтверджується фактом публікації наукових робіт, апробацією результатів дослідження на науково-практичних конференціях. Основні наукові результати дисертаційного дослідження висвітлено у 38 наукових працях, з-поміж яких: розділ колективної монографії; 6 – статті у наукових періодичних виданнях інших держав; 14 – статті у вітчизняних наукових фахових виданнях; 13 – публікації за матеріалами науково-практичних конференцій та круглих столів; а також 4 – публікації в інших виданнях.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження. Висновки та рекомендації, представлені в докторській дисертації Е.М. Деркач, мають важливе значення для науки господарського права, вони можуть стати підґрунтям для подальших наукових досліджень з проблематики

транспортного права, а їх реалізація сприятиме удосконаленню правового регулювання транспортної діяльності.

Практичне значення положень і рекомендацій виконаного дослідження полягає в тому, що вони можуть бути застосовані у законотворчій діяльності з метою доопрацювання та удосконалення чинного господарського законодавства, а також у практиці правозастосування.

Крім того, матеріали дисертаційного дослідження також можуть бути використані у науково-дослідній роботі, у навчальному процесі, для підготовки підручників та навчальних посібників.

Результати дослідження використовуються дисертанткою при викладанні дисциплін «Транспортне право», «Міжнародне економічне право» в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса МОН України (Довідка від 01.06.2021 р. № 157/01–13/01.1.3). За результатами дослідження нею розроблено дистанційний електронний курс «EU Transport Law – Європейське транспортне право» і впроваджено в навчальний процес (Довідка від 23.06.2021 р. № 231/01–13/01.1.3) в рамках реалізації проекту 544117-TEMPUS-1-2013-1-HR-TEMPUS-JPCR «Розробка магістерської програми з європейського і міжнародного права в Східній Європі – InterEULawEast» 2013–2017 рр.). Положення та висновки дисертаційної роботи розглянуті та рекомендовані до використання в господарській діяльності ТОВ «ВУГЛЕПРОМТРАНС» та відокремленого підрозділу «Волиньвантажтранс» Державного підприємства «Волиньвугілля» Міністерства енергетики України (Довідки від 07.06.2021 р. № 883 та від 04.06.2021 р. № 138). Додатково результати дисертації було впроваджено під час виступу у прямому ефірі «Морські бізнес-новини України» на Першому он-лайн Форумі морської галузі «Морська галузь України і пандемія: виклики і можливості».

Відсутність порушення академічної доброчесності. З аналізу тексту дисертації вбачається дотримання дисертанткою вимог академічної доброчесності. Дисертація Е.М. Деркач містить посилання на всі згадані у тексті джерела інформації, у разі використання ідей, розробок, тверджень,

відомостей, дотримано вимоги законодавства про авторське право. У дисертаційному дослідженні не виявлено ознак академічного плагіату, фальсифікації та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер дослідження.

Зауваження за змістом дисертації. Поряд із наведеними вище позитивними характеристиками дисертаційної роботи, деякі її положення потребують додаткової аргументації або пояснень і можуть стати підґрунтям для подальшої наукової дискусії, в тому числі при захисті роботи.

1. В дисертаційній роботі зроблено низку висновків, пов'язаних із визначенням місця транспортного права в системі права, які потребують уточнення. Авторка надає власне визначення транспортного права саме як інституту господарського права звертаючи увагу на те, що предмет становить система правових норм, спрямованих на регулювання відносин, які виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності в сфері транспорту, зокрема, перевезення вантажів. Однак наведений підхід одноаспектно характеризує транспортні правовідносини з огляду лише на визначальну роль предметної складової, якою, на думку дисертантки, є транспортна діяльність. Ураховуючи структурно-галузеві особливості транспортної системи України такі правовідносини можуть виникати як результат правової організації транспортної системи. З огляду на це у сучасній правовій доктрині питання транспортного права розглядається у площині його структури і пов'язано з ідентифікацією інституту як основного елемента системи транспортного права. Також слід зазначити, що інститут порівняно із галуззю становить менша сукупність правових норм. Враховуючи різноплановість інститутів транспортного права, одні з них охоплюють норми однієї галузі права, а інші – становлять систему норм, що належать до складу різних галузей права, але їх об'єднує те, що вони регулюють пов'язані між собою однорідні транспортні відносини. Транспортне право з точки зору його структурної побудови характеризується як складне утворення, система в системі. Транспортне право має власну систему (інститути, субінститути) і

водночас є складовою іншої, більш ступеневої системи – системи господарського права.

2. При розгляді питання щодо удосконалення транспортного законодавства України в дисертації обґрунтовано доцільність прийняття Транспортного кодексу України з метою систематизації спеціального транспортного законодавства, у якому мають бути конкретизовані особливості організації та здійснення перевезень вантажів різними видами транспорту. На думку дисертантки в єдиному кодексі має бути збалансовано публічні та приватні інтереси, враховано сучасні тенденції комерціалізації перевізного процесу, його діджиталізації, розвитку змішаних перевезень, регламентовано правовий статус нових учасників ринку транспортних послуг. Однак, забезпечити єдиний характер норм Транспортного кодексу – непросте завдання. У такому разі законодавець може обмежитися лише незначною кількістю загальних норм, які не будуть сприйматися на практиці. Така ситуація сьогодні склалася навколо Закону України «Про транспорт», який містить загальні норми. Тому, суб'єкти автотранспортної діяльності звертаються безпосередньо до спеціального Закону України «Про автомобільний транспорт», а суб'єкти господарювання на залізничному транспорті – до Закону України «Про залізничний транспорт» тощо. Такий собі баланс між загальними і спеціальними нормами. Чи не буде прийняття Транспортного кодексу України означатиме ухвалення декларативних положень. Це питання потребує однозначної визначеності, оскільки дисертантка пропонує в Загальній частині висвітлювати загальні засади функціонування щодо всіх видів транспорту, транспортної інфраструктури, а в Особливій частині - особливості правового регулювання господарської діяльності окремих видів транспорту, але напевно основні, бо мета врахувати всі особливості потребуватиме серйозного змістовного навантаження на кодекс.

Дисертантка також пропонує внести окремі доповнення до Господарського кодексу України у частині закріплення загальних положень

щодо транспортних організаційних договорів, відповідних суб'єктів господарювання у сфері транспорту. Тому авторці доцільно більш чітко визначити і розмежувати предмети регулювання Господарського кодексу України, Транспортного кодексу (ураховуючи пропозицію його прийняття) і Закону України "Про транспорт" (ураховуючи запропоновану науковцями перспективу вдосконалення змісту). Також потребує окремої думки дисертантки питання про доцільність змістовного розширення глави 32 Господарського кодексу України нормами про транспортну діяльність.

3. Дисертантка робить висновок про специфічний характер господарсько-правової відповідальності суб'єктів транспортної діяльності, що здійснюють перевезення вантажу за порушення своїх зобов'язань. Акцентується увага на тому, що у законодавстві України досі діють правила про обмежену відповідальність перевізника перед клієнтурою за порушення умов договору перевезення вантажу, тобто перевізник відповідає у розмірі фактично заподіяної шкоди – у випадку втрати, нестачі, псування і пошкодження вантажу, зокрема, у розмірі вартості втраченого вантажу або частини вантажу, якої не вистачає, у разі пошкодження вантажу – в розмірі вантажу, на яку зменшилася його вартість, а в разі втрати вантажу, зданого до перевезення з оголошенням його цінності, – в розмірі оголошеної цінності, якщо не буде доведено, що вона нижче дійсної вартості вантажу. Окремо наголошується, що ці положення законодавства, що обмежують відповідальність перевізника межами вартості вантажу, що перевозиться, лише підтверджують специфіку майнової відповідальності перевізника, яка істотно відрізняється від загального для вітчизняного права принципу повного відшкодування збитків. Водночас дисертантка пропонує встановити рівний обсяг відповідальності сторін договору перевезення у разі втрати, пошкодження, псування, нестачі вантажу. Такий підхід потребує додаткового обґрунтування та з'ясування питання про доцільність збереження правила про обмежену відповідальність перевізника вантажу.

4. В дисертації стверджується, що основним засобом державного регулювання транспортної діяльності, що дозволяє поєднувати приватні інтереси господарюючих суб'єктів з публічними інтересами суспільства в цілому, є ліцензування. Цей правовий інститут відіграє особливу роль в упорядкуванні господарських відносин, набутті правового статусу відповідними суб'єктами господарювання, забезпечуючи їх легітимне функціонування. Скасування вимоги щодо ліцензування надання послуг з перевезення вантажів, пов'язане з дерегуляцією окремих видів господарської діяльності відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження державного регулювання господарської діяльності» від 19 жовтня 2010 р., обумовило застосування інших дозвільних процедур з метою підтвердження відповідності надання послуг з перевезення вантажів вимогам законодавства, зокрема, технічного регулювання (сертифікації). Поряд з цим в дисертації слушно наголошується на те, що основними пріоритетами транспортної політики ЄС, яка спрямована на захист прав споживачів транспортних послуг, є лібералізація ринку перевезень і розвиток економічної конкуренції в сфері транспорту. Тому, внесена дисертанткою пропозиція щодо запровадження до суб'єктів господарювання, які виконують перевезення вантажу транспортом загального користування, вимоги щодо підтвердження відповідності якості послуг, що надаються у зазначеній сфері, шляхом ліцензування, потребує додаткової аргументації.

Загальний висновок по дисертації. Висловлені зауваження значною мірою зумовлені складністю обраного для наукового пошуку предмету дослідження і не знижують загальної позитивної оцінки дисертації Е.М. Деркач.

За змістом і оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України. У публікаціях і авторефераті дисертації відображені основні положення дисертації. Публікації в достатній кількості

опубліковано у виданнях, визначених МОН України для оприлюднення положень дисертацій.

Дисертація Е.М. Деркач є самостійною завершеною науковою працею, яка містить нові науково обґрунтовані результати в галузі науки господарського права, які розв'язують актуальні господарсько-правові проблеми правового регулювання транспортної діяльності, а також характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий внесок здобувачки в науку.

Зміст автореферату дисертації є ідентичним основним положенням, які сформульовані в дисертації.

Таким чином, вищезазначене дає підстави вважати, що дисертаційна робота на тему «Правове регулювання господарської діяльності в сфері транспорту: теоретичні та прикладні проблеми» за своїм змістом, достовірністю отриманих результатів, новизною, теоретичною і практичною значимістю відповідає вимогам пунктів 9, 10 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою КМ України від 24 липня 2013 р. № 567, а її авторка – Елла Михайлівна Деркач заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри господарського права
та господарського процесу
Інституту права Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

Ольга КЛЕПКОВА

Лічильник засвідчує
Вчений Секретар
КАРАУЛЬНА Н. П.
10.09.2013

